

การวิเคราะห์จุดเด่นและปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทย :
แนวทางสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
The Analysis of Strengths and Weaknesses of
Homestay in Thailand : The Approaches to
Experience-based Tourism

อัศวิน แสงพิกุล^{1*} และอนันต์ เชี่ยวชาญกิจการ¹
Aswin Sangpikul^{1*}, and Anan Chieochankitkan¹

¹ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 10210

¹ Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University, 10210, Thailand

*Corresponding author: E-mail address: aswin.sal@dpu.ac.th

(Received: November 9, 2024; Revised: January 25, 2025; Accepted: February 7, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) วิเคราะห์จุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยว โดยจำแนกออกเป็นการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ และ 2) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ โดยจำแนกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสารที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จากฐานข้อมูล TCI และ Google Scholar และใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่และร้อยละ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัยพบว่า 1) จุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยวและมีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ สามารถจำแนกได้ 7 ประเภท ได้แก่ 1.1) การท่องเที่ยวเชิงชุมชน 1.2) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา 1.3) การท่องเที่ยวเชิงเทศกาลประเพณี 1.4) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร 1.5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1.6) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1.7) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และ 2) ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดหมู่ ได้แก่ 2.1) ด้านการบริหารจัดการ 2.2) ด้านบุคลากร และ 2.3) ด้านอัตลักษณ์ของโฮมสเตย์ ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น

คำสำคัญ: โฮมสเตย์ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ จุดเด่น ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์

Abstract

This research has the main objectives: 1) to analyze the strengths of homestays in the tourism dimension by classifying them into different types of tourism to link them to experiential tourism, and 2) to analyze the problems and obstacles of homestays by classifying them into various issues. This research is a documentary research that examines homestays in Thailand over the past 10 years from the TCI and Google Scholar databases, and uses descriptive statistics, namely frequency and percentage, along with content analysis to analyze the data. The research results show that 1) the strengths of homestays in tourism dimension and their relationship with experiential tourism can be classified into 7 types: 1.1) community tourism, 1.2) religious tourism, 1.3) festival tourism, 1.4) food tourism, 1.5) health tourism, 1.6) agricultural tourism, and 1.7) nature tourism. 2) The problems and obstacles of homestays in Thailand can be divided into 3 categories: 2.1) homestay management, 2.2) personnel, and 2.3) homestay identity. The results of this research will be useful for relevant agencies to develop and promote homestay tourism along with experiential tourism to attract more tourists.

Keywords: Homestay, Homestay Tourism, Strengths, Problems and Obstacles of Homestay

บทนำ

การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Homestay Tourism) หรือการท่องเที่ยวเพื่อไปสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เริ่มมีการกล่าวถึงในบริบทสังคมไทยเป็นระยะเวลากว่า 20 ปีมาแล้ว อย่างเช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2550 เริ่มมีการศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์กันบ้าง อาจปีละ 2-3 เรื่อง เช่น มรุรส ปราบไพรี [1] ศึกษาเรื่องโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ พนมพร สารสิทธิยศ [2] ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการมาพักโฮมสเตย์ หลังจากนั้นในช่วงปี 2551 -2560 จำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์เริ่มเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น ปีละ 5-7 เรื่อง อาจเนื่องมาจากการมาพักโฮมสเตย์หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ที่นักวิชาการได้ให้ความสนใจกันมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น หากมีการบริหารจัดการที่ดีจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชุมชนให้มีความยั่งยืน อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนของประเทศ จึงทำให้นักวิชาการสนใจที่จะศึกษาเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ในศาสตร์นี้ให้มากขึ้น อย่างเช่น กานต์ชนก ดาบสมเด็จ [3] ศึกษาโฮมสเตย์กับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือ พัชรี บุญโต และคณะ [4] ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวชนบทกับการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังปี 2558 ที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดมาตรฐานโฮมสเตย์ในประเทศไทยขึ้น (Thailand's Homestay Standard) [5] ทำให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้รับการส่งเสริมและการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจากนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่สนใจวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของคนในชุมชน ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม เยียบสงบ และได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) นักท่องเที่ยวสามารถเลือกมาท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้ ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังชุมชนเล็ก ๆ แต่ให้คุณค่า ประสบการณ์ และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวจะไม่ได้รับประสบการณ์เหล่านี้จากการท่องเที่ยวแบบมวลชน เช่น การทานอาหารท้องถิ่น การใส่ชุดไทย การร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน หรือการไปวัดและทำบุญกับเจ้าของบ้าน เป็นต้น [5-6]

ในวงการวิชาการได้มีการกล่าวถึงโฮมสเตย์ไว้ว่า เป็นที่พักเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้มีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือชุมชน โดยโฮมสเตย์จะเป็นบ้านพักที่นักท่องเที่ยวสามารถมาพักร่วมกับเจ้าของบ้านได้ โดยจุดประสงค์หลักของการมาพักโฮมสเตย์ คือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ โดยเจ้าของบ้านจะดูแลและจัดเตรียมเรื่องที่พักและอาหารไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวอาจร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับคนในชุมชน [3, 6] การพักโฮมสเตย์จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้าน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) และเกิดทัศนคติ (Attitude) ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน [1]

นักวิชาการหลายท่านกล่าวว่า การมาพักโฮมสเตย์หรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวหลายด้านที่ควรส่งเสริมต่อไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน เช่น การท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสและใกล้ชิดกับธรรมชาติ (Nature Tourism) การท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น (Cultural Tourism) และการท่องเที่ยวที่ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้รับประทานอาหารท้องถิ่น (Food Tourism) เป็นต้น

[3, 5, 7] ในขณะเดียวกัน การบริหารจัดการโฮมสเตย์ในประเทศไทยก็ยังคงพบปัญหาอุปสรรคบางประการที่ควรปรับปรุงแก้ไข เช่น ผู้ประกอบการไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ โฮมสเตย์บางแห่งขาดมาตรฐานความสะอาดหรือสุขอนามัย ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และขาดการทำตลาดผ่านช่องทางออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย เป็นต้น [3, 5, 7] อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า วงการวิชาการยังขาดการศึกษาวิจัยที่นำข้อมูลที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย (Secondary Data) มาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เห็นภาพรวมของจุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยวและปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทยในภาพกว้าง รวมถึงยังขาดการวิเคราะห์เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience-based Tourism or Experiential Tourism) ทั้งนี้ การวิเคราะห์งานวิจัยจำนวนมากอย่างเป็นระบบ (Systematic Review) จะช่วยให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ลึกซึ้ง ทำให้เห็นขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้นและมองเห็นภาพรวมของประเด็นนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน [8] ซึ่งผลการวิจัยจะช่วยชี้แนะสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลไปใช้พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีมิติและความน่าสนใจมากขึ้นในมุมมองของนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อสำรวจงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยจำแนกออกตามหมวดหมู่ต่าง ๆ
- 2) เพื่อวิเคราะห์มิติความอย่งยั่งยืนกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์
- 3) เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยว โดยจำแนกออกเป็นการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- 4) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ โดยจำแนกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของโฮมสเตย์ (Homestay)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ (ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท) หมายถึง บ้านพักที่นักท่องเที่ยวสามารถพักร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยนักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยเจ้าของบ้านมีการจัดการเรื่องที่พักและอาหารไว้บริการให้แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวอาจร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ กับชาวบ้านในชุมชน เช่น การได้ฝึกทำอาหารท้องถิ่น การไปทำไร่ทำสวนกับชาวบ้าน การไปตกปลา หรือเก็บผักผลไม้ ตลอดจนได้เรียนรู้กิจกรรมและประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ [1, 3] ทั้งนี้ การมาพักโฮมสเตย์จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้าน ชุมชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) และเกิดทัศนคติ (Attitude) ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน [1] ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบของนักท่องเที่ยวและเป็นส่วนหนึ่งการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน [6, 9] งานวิจัยในครั้งนี้ จะขอใช้คำว่า ‘การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์’ ในบางบริบท เพื่อเน้นเนื้อหาในมิติของประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในระหว่างการมาพักโฮมสเตย์

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย ยังขาดการวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ในปัจจุบัน หรือ เศรษฐกิจเชิงประสบการณ์ (Experience-based Economy) ทั้งนี้หากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างแท้จริง ซึ่งหากมีการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เหมาะสม จะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่น่าจดจำและประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งจะช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคสมัยใหม่นิยมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์กันมากขึ้น เพื่อนำเรื่องราวของตนเองมาบอกเล่าเรื่องเล่าต่าง ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือช่องทางสมัยใหม่กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น จึงควรมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ให้มากขึ้น เพื่อสร้างองค์ความรู้และชี้นำสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ต่อไป

นอกจากนั้น นักวิชาการยังกล่าวว่า การมาพักโฮมสเตย์ ยังเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงชุมชน (Community-based Tourism) เนื่องจากโฮมสเตย์ส่วนใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของคนในชุมชนที่จัดที่พักแรมเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคนในชุมชน ชุมชนหลายแห่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงชุมชนไปพร้อมกัน ๆ [1, 3] โดยอาจอาศัยหลักการบริหารชุมชนด้วยแนวคิด 4 M ได้แก่ การจัดการทรัพยากรบุคคล (Man), การบริหารการเงิน (Money), การจัดการองค์กร (Management), และการใช้วัสดุ (Material) ซึ่งแนวคิดนี้อาจให้แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทยในการวิจัยในครั้งนี้ได้ชัดเจนขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience-based Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์โดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางไปที่ท่องเที่ยวในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ลึกซึ้งกว่าการท่องเที่ยวแบบมวลชน โดยผ่านการมีส่วนร่วมกับสถานที่วัฒนธรรม และผู้คนในชุมชน รวมทั้งได้มีโอกาสเรียนรู้ สัมผัส และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ [6, 9]

ขอยกตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ กล่าวคือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ หรืออาจเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางไปท่องเที่ยวยังชุมชนต่าง ๆ เพื่อต้องการประสบการณ์ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ โดยอาจต้องการพบเห็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของคนในชุมชน ได้เรียนรู้และสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ทานอาหารท้องถิ่น ได้ชิมผักสดและผลไม้ปลอดสารพิษ รวมทั้งนักท่องเที่ยวบางรายอาจได้เรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น ได้เรียนรู้ศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่น หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและเทศกาลท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์แปลกใหม่อันมีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน โดยประสบการณ์แปลกใหม่ที่มีคุณค่าในมุมมองของนักท่องเที่ยว อาจก่อให้เกิดการบอกต่อ การบอกเล่าเรื่องราว หรือการแชร์ข้อมูลจากประสบการณ์โดยตรงของนักท่องเที่ยวไปยังสื่อสังคมออนไลน์ในวงกว้าง ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งจะพบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ก็คือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในประเทศไทย ยังขาดการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งของการวิจัยในครั้งนี้ที่ต้องการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

กับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ เพื่อให้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มีมิติและความน่าสนใจมากขึ้น
ในมุมมองของนักท่องเที่ยว

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งเก็บข้อมูลจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยสำรวจจากบทความวิจัยฉบับเต็ม (Full Articles) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เผยแพร่ย้อนหลังในช่วงปี 10 ปีที่ผ่านมา คือ ระหว่าง พ.ศ. 2557 – 2566 จากฐานข้อมูลออนไลน์ เหตุผลที่ศึกษาในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา เนื่องจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์ได้รับการศึกษากันมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว อาจเป็นเพราะมีการจัดตั้งมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยขึ้น (Thailand's Homestay Standard) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี พ.ศ. 2558 [4, 5] อีกทั้งข้อมูลในช่วงเวลา 10 ปี เพียงพอกับการวิจัยเชิงเอกสารที่สามารถสะท้อนภาพรวมของงานวิจัยในศาสตร์นั้น ๆ ได้ [8, 10]

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นมา คือ แบบบันทึกข้อมูล (Record Form) โดยดัดแปลงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง [10-12] โดยได้ปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูลให้สามารถเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในแต่ละข้อ เช่น การบันทึกข้อมูลงานวิจัยโดยจำแนกออกตามหมวดหมู่ เช่น จังหวัด/ภูมิภาคที่ศึกษา ประเด็นที่ศึกษา และวิธีการศึกษา รวมทั้งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับจุดเด่นของโฮมสเตย์ด้านการท่องเที่ยวและปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ โดยผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบบันทึกที่สร้างขึ้นกับตัวอย่างงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง พบว่าแบบบันทึกที่สร้างขึ้นสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้คำสืบค้น เช่น โฮมสเตย์ ที่พักสัมผัสวัฒนธรรม และ Homestay โดยสืบค้นคำเหล่านี้ในฐานข้อมูลออนไลน์ 2 แหล่ง คือ 1) Google Scholar และ 2) Thailand Citation Index (TCI) และจัดบันทึกข้อมูลสำคัญจากบทความวิจัยฉบับเต็ม (Full Article) ลงในแบบบันทึกข้อมูล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีและนำมาจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปของความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 - 3 เป็นการนำเสนอผลการตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ในขณะที่ตารางที่ 4 เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 สำหรับตารางที่ 5 เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 และตารางที่ 6 เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ

Table 1 The number of studies regarding homestay in Thailand, classified by regions

Regions	Number of studies
The Central (e.g. Ayutthaya, Samut Songkhram, Lopburi)	16 (39.0%)
The North (e.g. Ching Mai, Ching Rai, Lampang)	9 (21.9%)
The Northeastern (e.g. Nakhon Ratchasima, Udorn Thani, Maha Sarakham)	8 (19.6%)
The South (e.g. Surat Thani, Phatthalung, Nakhon Si Thammarat)	3 (7.3%)
Multiple regions	3 (7.3%)
The East (e.g. Prachinburi, Rayong, Trat)	2 (4.9%)
Total	41 (100%)

ตารางที่ 1 พบว่า ภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 39 (16 เรื่อง จาก 41 เรื่อง) รองลงมา คือ ภาคเหนือ (ร้อยละ 21.9%) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 19.6%) ตามลำดับ ส่วนภูมิภาคอื่น ๆ มีจำนวนงานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์อยู่จำนวนเล็กน้อย คือ ไม่เกิน ร้อยละ 10 เช่น ภาคใต้ และภาคตะวันออก

Table 2 The number of studies regarding homestay in Thailand, classified by research method

Research method	Number of studies
Qualitative method	17 (41.4%)
Quantitative method	14 (34.2%)
Mixed methods	10 (24.4%)
Total	41 (100%)

ตารางที่ 2 หากจำแนกงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ในประเทศไทยโดยแบ่งออกตามระเบียบวิธีวิจัย พบว่า งานวิจัยเชิงคุณภาพมีสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 41.4 ส่วนงานวิจัยเชิงปริมาณมีสัดส่วนรองลงมา คือ ร้อยละ 34.2 ในขณะที่ งานวิจัยหลายเรื่องใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือ ร้อยละ 24.4

Table 3 The number of studies regarding homestay in Thailand, classified by topics

Topics	Number of studies
Homestay administration & management, key success factor	13 (31.7%)
Satisfaction/expectation/perception	7 (17.1%)
Marketing/tourist behavior/factors of selecting homestay	5 (12.2%)
Participation/network creation	4 (9.7%)
Homestay identity/image	3 (7.3%)
Homestay standard	2 (4.9%)
Personnel development	2 (4.9%)
Service quality	2 (4.9%)
Others such as English skill, low-carbon, architecture	3 (7.3%)
Total	41 (100%)

ตารางที่ 3 เป็นการจำแนกประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ พบว่า ประเด็นที่ศึกษามากที่สุด คือ การบริหารจัดการโฮมสเตย์/การดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา คือ ความพึงพอใจ / ความคาดหวัง / การรับรู้ คิดเป็นร้อยละ 17.1 และด้านการตลาดของโฮมสเตย์ คิดเป็นร้อยละ 12.2 ส่วนประเด็นอื่นๆ มีสัดส่วนลดลงตามลงมา (ไม่เกินร้อยละ 10) เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน ภาพลักษณ์ของโฮมสเตย์ มาตรฐานโฮมสเตย์ การพัฒนาบุคลากร และคุณภาพการบริการ เป็นต้น

Table 4 The analysis of sustainable dimensions and homestay tourism

Sustainable dimensions	Number of studies	Samples of activities or experiences During staying with homestay
Economics	15 (36.6%)	- Tourists come to stay at homestay by spending on accommodation, food, and activities in the community. - Tourists buy souvenirs and local products or join local activities.
Society	6 (14.6%)	- Tourists learn and try local food. - Tourists learn about local culture through participation with the community. - Tourists practice making local food/local desserts.
Environment	2 (4.9%)	- Tourists participate in the community tree-planting activities - Tourists use bicycles instead of cars while traveling within the community - Tourists hike to study nature - Tourists reduce the use of plastic bags in the community
3 dimensions	6 (14.6%)	- Tourists stay at homestay, paying for accommodation, meals, and various activities in the community. - Tourists learn about the local culture. - Tourists use bicycles instead of cars for transportation within the community.

ตารางที่ 4 เป็นการวิเคราะห์มิติความอย่งยืนกับการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับโฮม สเตย์ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีการวิเคราะห์ให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นก่อให้เกิดความยั่งยืนต่อสังคมและชุมชนอย่างไร ดังนั้น ตารางที่ 4 จึงวิเคราะห์ให้เห็นภาพดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้นว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปพักโฮมสเตย์ในชุมชนนั้น จะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไรทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัย พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์จำนวนหลายเรื่องที่ได้สะท้อนถึงมิติของความยั่งยืนภายในชุมชน เช่น มีงานวิจัยร้อยละ 36.6 ที่สะท้อนมิติด้านเศรษฐกิจ (มากที่สุด) รองลงมา คือ ด้านสังคม ร้อยละ 14.6 และด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 4.9 ในขณะที่มีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่ง ที่ศึกษามิติความยั่งยืนทั้ง 3 ด้านของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม) คิดเป็นร้อยละ 14.6 เป็นต้น จากผลการวิจัยนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้จริง และควรได้รับการส่งเสริมมากขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Table 5 The analysis of strengths of homestay in terms of tourism, classified by types of tourism

Number of studies	Strengths of homestay in terms of tourism	Examples of tourist activities or experiences while staying at homestay
15 studies from 41 studies (37%)	1.Cultural tourism/ community-based tourism	<ul style="list-style-type: none">- Taking tourists to learn about local culture within the community, such as weaving, mulberry cultivation for silk production, and basket weaving.- Taking tourists to visit important places in the community.- Taking tourists to visit the local museum.- Taking tourists to observe the production of OTOP products or community souvenirs.
	2.Religious tourism	<ul style="list-style-type: none">- Taking tourists to visit temples/offer prayers, make merit, and meditation.- Taking tourists to participate in religious activities with the local community.
	3.Festival tourism	<ul style="list-style-type: none">- Taking tourists to participate in local festivals and traditions.- Allowing tourists to dress according to local festivals/traditions
	4.Food tourism	<ul style="list-style-type: none">-Cooking Thai or local dishes for tourists to enjoy.- Teaching tourists to cook local dishes using community ingredients or Thai herbs.- Teaching how to make Thai desserts or local sweets.
	5. Health tourism	<ul style="list-style-type: none">- Homestay owner offers traditional Thai massage or Thai spa services, or takes tourists to receive massages from community members.- Taking tourists to visit or soak in hot springs within the community.- Using herbs for therapeutic treatment of diseases.
	6. Argo-tourism	<ul style="list-style-type: none">- Taking tourists to visit gardens, farms, or experience agricultural lifestyles, including fruit orchards.- Teaching tourists to plant/harvest vegetables.
	7. Nature tourism/ ecotourism	<ul style="list-style-type: none">- Taking tourists to engage in nature-based activities such as boating, rafting, and rock climbing.- Eco-tourism/conservation tourism such as hiking, nature studies, and tree planting.

ตารางที่ 5 เป็นการวิเคราะห์จุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยว โดยจำแนกออกเป็นการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยที่สำรวจได้ 41 เรื่อง มีอยู่ 15 เรื่อง (ร้อยละ 37) ที่ผลการวิจัยสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมาพักโฮมสเตย์กับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยจำแนกออกเป็น 7 ประเภท (พร้อมตัวอย่างกิจกรรม/ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ) ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/เชิงชุมชน 2) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3) การท่องเที่ยวเชิงเทศกาลและประเพณี 4) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร 5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 6) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 7) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/เชิงนิเวศ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การมาพักโฮมสเตย์นั้น นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว (experiences) ที่หลากหลาย เช่น ระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักที่โฮมสเตย์ เจ้าของบ้านอาจพานักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือไปดูการผลิตของที่ระลึกท้องถิ่น หรือให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้ทดลองลงมือทำของที่ระลึก/ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยตนเอง (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/เชิงชุมชน) รวมถึงอาจพาไปทำบุญและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัด (การท่องเที่ยวเชิงศาสนา) หรือบางชุมชนอาจให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารพื้นบ้านหรือทำขนมที่ได้มาจากวัตถุดิบในท้องถิ่น (การท่องเที่ยวเชิงอาหาร) เป็นต้น ทั้งนี้ประสบการณ์หรือกิจกรรมเหล่านี้อาจแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่หลายปัจจัย เช่น ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ อัตลักษณ์ของชุมชน และแหล่งวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ

Table 6 The analysis obstacles of homestay, classified by topics

Number of studies	Obstacles	Examples
16 studies from 41 studies (39%)	<p>1. Management</p> <p>1.1 Lack of knowledge or experience in managing homestay (11 title, or 68%)</p> <p>1.2 Weakness of homestay cooperation/lack of community participation (9 title, or 56%)</p>	<p>- Many homestay lack operators and staff with knowledge and experience in managing homestays.</p> <p>- Homestay do not seek to enhance their knowledge or acquire additional knowledge about homestays.</p> <p>- Many homestay have closed down because the staff lack understanding and experience in managing homestays.</p> <p>- Many homestay lack the formation of groups, communities, or cooperatives to organize activities or manage tourism in the community.</p> <p>- Many homestay in some communities are operated individually by different entrepreneurs, with no management in the form of a collective group.</p>

Table 6 The analysis obstacles of homestay, classified by topics (continue)

Number of studies	Obstacles	Examples
16 studies from 41 studies (39%)	1.3 Little marketing and public relation (7 title, or 43%)	<ul style="list-style-type: none"> - Many homestay still do not market and promote themselves sufficiently to attract tourists. - Many homestay still lack online marketing and communication through modern channels. - Entrepreneurs still place little importance on marketing promotion. - The lack of publicity within the province from government agencies, some people in the province still do not know about homestay in that province.
	1.4 Poor homestay standard (5 title, or 31%)	<ul style="list-style-type: none"> - Many homestay have not yet been certified with the Thai Homestay Standard. - The services of many homestay still do not meet standards and do not align with tourists' expectations. - Many homestay still have issues with cleanliness and hygiene.
	2. Personnel	- Many homestay do not provide training or development for their staff.
	2.1 Lack of staff readiness training to provide services (5 title, or 31%)	- Many homestay still do not understand the principles of service and do not provide services according to Thai homestay standards.
	2.2 Inefficient English communication (4 title, or 25%)	Many homestay and staff still cannot communicate in English with tourists well enough, and they also have problems responding in English when foreign tourists send emails or Line messages to inquire.
	3. Lack of homestay identity (4 title, or 25%)	<ul style="list-style-type: none"> - Many communities lack their own local identity, which may cause tourists to lose interest in staying at homestays in the community. - Tourists might view homestay in communities lacking identity as uninteresting or unattractive.

Note: Research work 1. The topic may address several issues and obstacles.

ตารางที่ 6 เป็นการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทยในภาพกว้าง จากงานวิจัยที่สำรวจ 41 เรื่อง พบว่า มีงานวิจัยจำนวน 16 เรื่อง (ร้อยละ 39) ที่กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาโฮมสเตย์ในประเทศไทย โดยแบ่งออกได้ 3 หมวดหมู่ ได้แก่ หมวดหมู่แรก คือ ด้านการบริหารจัดการ (management)

ประกอบด้วย 1) ขาดความรู้/ประสบการณ์ในการบริหารโฮมสเตย์ 2) ความไม่เข้มแข็งของโฮมสเตย์ 3) การตลาด และการประชาสัมพันธ์มีน้อย 4) มาตรฐานโฮมสเตย์ยังไม่ดีพอ หมวดหมู่สอง คือ ด้านบุคลากร (Personnel) ประกอบด้วย 1) บุคลากรขาดการอบรมพัฒนาความพร้อมการให้บริการ และ 2) ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ยังไม่ดีพอ และหมวดหมู่สาม คือ การขาดอัตลักษณ์ของโฮมสเตย์ (Lack of Homestay Identity) ดังมี รายละเอียดแสดงเป็นตัวอย่างไว้ในตารางที่ 6 ผลการวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานของโฮมสเตย์ ในประเทศไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่พอสมควร โดยมีข้อสังเกตว่า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ของโฮมสเตย์ในหมวดหนึ่ง ด้านการบริหารจัดการ มีสัดส่วนร้อยละมากกว่าหมวดสองและหมวดสาม ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้จะประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโฮมสเตย์ ของประเทศไทยต่อไป เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ที่มีคุณภาพและก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ ต่อชุมชนมากขึ้น

อภิปรายผล

สำหรับกรอภิปรายผล ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยของตารางที่ 4 - 6 ส่วนผลการวิจัยในตารางที่ 1 - 3 เป็นผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงข้อเท็จจริง (Fact-based Findings) ที่มาจากการสำรวจงานเอกสาร จึงไม่มีกรอภิปรายผลการวิจัย สำหรับผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์เป็น รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้จริง ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ จากผลการวิจัยในตารางที่ 4 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้อง กับงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ [5, 7, 13] โดยนักวิชาการชี้ว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยว แบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสม จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน เช่น การสร้างรายได้ ให้แก่คนในชุมชนจากการให้บริการที่พักและอาหาร (เศรษฐกิจ) การให้โอกาสนักท่องเที่ยวและชาวบ้านมี ปฏิสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและความเข้าใจต่อกัน และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (สังคม) รวมถึงการ กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักโฮมสเตย์มีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อภายในชุมชน และในแหล่งท่องเที่ยว (สิ่งแวดล้อม)

ในส่วนของผลการวิจัยในตารางที่ 5 พบว่า การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้น สามารถให้ประสบการณ์ ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวในมิติของการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ได้มากถึง 7 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 5 ผลการวิจัยนี้อาจสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับโฮมสเตย์ [5, 7, 13] โดยงานวิจัยเหล่านี้ได้ ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์เป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็ระบุว่า การมาพักโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยว จะได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคนในชุมชน เช่น การไปเที่ยววัด ไหว้พระ การทำบุญ ตักบาตร ตลอดจนได้เรียนรู้และฝึกทำอาหารไทยท้องถิ่น และกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน นอกจากนี้โฮมสเตย์ หลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติหรือใกล้บ่อน้ำพุร้อน ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสไปสัมผัสธรรมชาติ หรือ ไปแช่บ่อน้ำพุร้อน หรือผู้ประกอบการโฮมสเตย์หลายแห่งได้พานักท่องเที่ยวไปชมการทำสวน การทำนา หรือ ไปชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรภายในชุมชน ทั้งนี้งานวิจัยในอดีตจำนวนมากได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว เหล่านี้ไว้ด้วย เพียงแต่อาจไม่ได้วิเคราะห์ในเชิงลึกว่า กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมหรือประสบการณ์ การท่องเที่ยวที่ซ่อนตัวอยู่ภายใต้การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์หรือการท่องเที่ยวเชิงชุมชน รวมทั้งอาจไม่ได้กล่าวถึง กิจกรรมเหล่านี้อย่างชัดเจน ดังนั้น จากผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์จัดอยู่

ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience-based Tourism) ที่นอกเหนือจะให้ประสบการณ์ การเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ในอีกหลายรูปแบบตามที่แสดงผลในตารางที่ 5

สำหรับผลการวิจัยในตารางที่ 6 พบว่า การดำเนินงานของโฮมสเตย์ในประเทศไทย ยังคงมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้างพอสมควร โดยงานวิจัยในครั้งนี้ได้จัดหมวดหมู่ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของโฮมสเตย์ ได้ 3 หมวดหมู่ ดังนำเสนอในตารางที่ 6 ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่พบบ่อยในงานวิจัยหลายเรื่อง [5, 7, 13] โดยนักวิชาการเหล่านี้กล่าวว่า การดำเนินงานของโฮมสเตย์โดยคนในท้องถิ่นอาจมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้านเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้ประกอบการขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารโฮมสเตย์ ทำให้โฮมสเตย์หลายแห่งยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควรและการบริการอาจไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานของโฮมสเตย์ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในชุมชน ทำให้ไม่สามารถทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ บุคลากรมีน้อยและส่วนใหญ่อาจมีปัญหาคือสื่อสารภาษาอังกฤษในกรณีติดต่อกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งประเด็นปัญหาอุปสรรคเหล่านี้เป็นที่เข้าใจได้เกี่ยวกับศักยภาพและขีดความสามารถของโฮมสเตย์ เพราะโฮมสเตย์จำนวนมากดำเนินงานโดยชาวบ้าน และคนในท้องถิ่น ทำให้มีข้อจำกัดต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้งานวิจัยในครั้งนี้ได้สะท้อนและรวบรวมปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในประเทศไทยจากข้อมูลงานวิจัยที่มีอยู่ เพื่อชี้แนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ทราบถึงประเด็นปัญหาเหล่านี้ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ของประเทศไทยต่อไป ทั้งนี้ ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในประเทศไทยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน (Man/Personnel) และการบริหารจัดการโฮมสเตย์ (Management) ตามแนวคิด 4 M ที่ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเท่าไรนัก ตามข้อมูลจากงานวิจัย ซึ่งทางท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปัญหาอุปสรรคนี้เป็นลำดับต้น ๆ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการบริหารจัดการโฮมสเตย์ในหลายพื้นที่ [5, 7, 13]

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ประการแรก เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดเด่นของโฮมสเตย์ในมิติของการท่องเที่ยว โดยผลการวิจัยพบว่า การเดินทางมาพักโฮมสเตย์นั้น นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวในหลายมิติ โดยสามารถจำแนกได้ 7 ประเภท ตามตารางที่ 5 ซึ่งได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเชิงชุมชน/วัฒนธรรม 2) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3) การท่องเที่ยวเชิงเทศกาลและประเพณี 4) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร 5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 6) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 7) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ/เชิงนิเวศ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จะช่วยชี้แนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวระดับจังหวัด สมาคมโฮมสเตย์ในแต่ละจังหวัด และหน่วยงานที่ดูแลด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อนำผลการวิจัยนี้ซึ่งเกี่ยวกับจุดเด่นของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ไปวางแผนเพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น อีกทั้งการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์นั้นสามารถนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (ตารางที่ 4) ดังนั้นการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จึงควรได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศให้มากขึ้น โดยสื่อสารให้นักท่องเที่ยวทราบถึง

จุดเด่นเหล่านี้ โดยเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experience-based Tourism) ที่กำลังเป็นทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจทั่วโลกในปัจจุบัน (Experience-based Economy) โดยจุดใจในนักท่องเที่ยวเห็นว่า การเดินทางมาพักโฮมสเตย์ในชุมชนแต่ละแห่งนั้น นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยอาจสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหลักของโฮมสเตย์ คือ ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเชิงชุมชนและเชิงวัฒนธรรมที่แต่ละโฮมสเตย์อาจมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น รวมถึงสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ที่ตนเองจะได้รับในการมาพักโฮมสเตย์ในครั้งนี้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงเทศกาลและประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นต้น

ประการที่สอง เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของโฮมสเตย์ในประเทศไทย (ตารางที่ 6) โดยมีข้อเสนอแนะเรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ

1) ผู้ประกอบการโฮมสเตย์หลายแห่งยังขาดความรู้หรือประสบการณ์ในการบริหารจัดการโฮมสเตย์ ดังนั้น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์อาจขอความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการช่วยพัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการโฮมสเตย์ รวมถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโฮมสเตย์และมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทยที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยผู้นำชุมชนอาจประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับอำเภอหรือระดับจังหวัดในการจัดโครงการอบรมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับโฮมสเตย์และมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทย เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในระดับท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการโฮมสเตย์ รวมถึงการขอความช่วยเหลือจากสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนด้านการท่องเที่ยว เพื่อขอความช่วยเหลือในการจัดโครงการอบรมต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจสำคัญในด้านการช่วยเหลือสังคมแบบให้เปล่า เช่น โครงการบริการวิชาการเพื่อช่วยเหลือสังคมให้มีความเข้มแข็ง เป็นต้น

2) โฮมสเตย์หลายแห่งขาดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนั้น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ควรมีการรวมตัวกัน โดยอาจจัดตั้งเป็นกลุ่มชุมชน หรือสหกรณ์ เพื่อช่วยกันบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และความเข้าใจถึงโอกาสของโฮมสเตย์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงส่งเสริมให้คนในชุมชนมีผู้นำเพื่อช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น บางชุมชนมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการระดับชุมชนหรือระดับตำบล [4, 14] รวมทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนในแต่ละอำเภออาจเป็นหน่วยงานหรือกลไกหลักของรัฐในการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มของโฮมสเตย์ระดับอำเภอ [2, 15] นอกจากนี้ ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันในหลาย ๆ โอกาส เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะเอื้อให้โฮมสเตย์ในชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งมากขึ้น

3) โฮมสเตย์จำนวนมากยังขาดการตลาดและการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเลือกพักโฮมสเตย์ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์ไปหลาย ๆ ช่องทาง โดยอาจเป็นช่องทางที่ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้เอง เช่น Facebook หรือ Social Media

อื่น ๆ และช่องทางที่อาศัยความช่วยเหลือหรือความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด เพื่อทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ตที่รวบรวมที่พักในจังหวัดนั้น ๆ หรือมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของจังหวัดหรือหน่วยงานรัฐ หรือสมาคมโฮมสเตย์ไทย เป็นต้น รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้ที่เคยเข้าพักแชร์ประสบการณ์การเข้าพัก หรือทำกิจกรรมส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางสื่อสมัยใหม่ [2, 4, 15]

4) ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ไม่สามารถให้บริการที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตามมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทย ดังนั้น ผู้ประกอบการควรศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งมาตรฐานนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกได้ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและสอดคล้องกับความคาดหวังของนักท่องเที่ยว [5] นอกจากนี้ ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ควรขอรับการประเมินมาตรฐานโฮม สเตย์ไทย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้มาใช้บริการ [7]

ด้านบุคลากร

บุคลากรขาดการอบรมพัฒนาความพร้อมทางด้านบริการและภาษาอังกฤษ ดังนั้น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ควรพัฒนาทักษะการให้บริการและทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของตนเองและพนักงานให้มากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการและบุคลากร โดยอาจขอความช่วยเหลือหรือความร่วมมือกับทางจังหวัด ในการจัดโครงการอบรมต่าง ๆ หรือขออาสาสมัครจากสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งในจังหวัดเพื่อมาจัดฝึกอบรมให้ เป็นต้น โดยเน้นการฝึกอบรมทักษะสำคัญในการให้บริการและทักษะการสื่อสาร/การสนทนาภาษาอังกฤษเบื้องต้น [16]

ด้านอัตลักษณ์โฮมสเตย์/ชุมชน

โฮมสเตย์หลายแห่งยังขาดอัตลักษณ์ของตนเองหรือของชุมชน ดังนั้น ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ควรร่วมมือกันในการสร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน โดยพิจารณาจากจุดเด่นของทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อทำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้มีความน่าสนใจ และมีเรื่องราวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้และได้รับประสบการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ อาจพัฒนาสินค้าของชุมชนให้มีจุดเด่นที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนหรือสร้างความแตกต่างด้านการบริการ อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงอาจสร้างตลาดชุมชนโดยใช้ตลาดชุมชนเพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและพักค้างคืนกับโฮมสเตย์ เป็นต้น [5]

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร นักวิชาการอาจนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาต่อยอดในการวิจัยครั้งต่อไปทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณ เช่น การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของโฮมสเตย์สู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในประเทศไทย (SWOT analysis) โดยอาจวิเคราะห์จากเอกสารและการสัมภาษณ์ หรืออาจเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์องค์ความรู้ของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์สู่การท่องเที่ยวเชิงชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาของงานวิจัยเกี่ยวกับโฮมสเตย์เพื่อการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของชุมชน (เช่น วิเคราะห์เนื้อหาจากประเด็นการตลาด ความพึงพอใจ และความคาดหวังของนักท่องเที่ยว) หรืออาจเป็นการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ หรือการวิเคราะห์แรงจูงใจ/ปัจจัยดึงดูดในการเลือกพักโฮมสเตย์ เป็นต้น

References

- [1] Phabpiree, M. (2001). Homestay and ecotourism management. *Tourism Journal*, 20(4), 28-35.
- [2] Samsitoyot, P. (2004). *The approaches to cultural tourism village for homestay tourism, Mokdakam province*. Master thesis. Makasarakram University.
- [3] Dabsomdet, K. (2016). Homestay management based on the sufficiency economy concept: a case study of Phutai Bann Pone community, Kammuang district, Kalasin province. *Journal of The Way Human Society*, 4(2), 311-327.
- [4] Boonto, P., Hongsakul, S., & Kasornbua, T. (2015). The rural tourism management on Thai homestay standard: case study of Ban Dong, Si Maha Phot, Prachinburi province. *Srinakharinwirot Research and Development Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(14), 48-61.
- [5] Kumruan, J. (2020). A Study of the Operational Process According to the Quality Index of the Standard of Homestay Accommodation: A Case Study of Ban Amphawa Homestay, Amphawa District, Samut Songkhram Province. *Dusit Thani College Journal*, 14(2), 15-28.
- [6] Foythong, L., & Chindaprasert, K. (2023). The experience tourism marketing management of weaving of village in Buriram province. *Journal of Management Science Research, Surindra Rajabhat University*, 7(1), 98-112.
- [7] Sanedee, P. (2021). Homestay development strategy in the east Lanna area to promote less visited area tourism. *Journal of Administrative and Management Innovation*, 9(2), 14-25.
- [8] Laovoravit, V., & Sangpikul, A. (2023). The exploration of the studies: Environmental sustainability dimensions of airline business in Thailand and international contexts. *Journal of Administration and Social Science Review*, 6(4), 67-78.
- [9] Teerapong, K. (2020). A study of experience design for the development of cultural tourism. *The Fine & Applied Arts Journal*, 13(1), 1-15.
- [10] Sangpikul, A. (2021). The comparative analysis of hotels' service quality in Thailand and international contexts. *Modern Management Journal*, 19(2), 23-36.
- [11] Pookang, V., Jampat, C., Ngamwongwivat, B., Wongsawang, N., & Panavattapisut, S., (2019). Preparation of full research report and assessment of academic work quality of nursing and public health. *The Journal of Baromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima*, 25(2), 194-212.
- [12] Chanchusakun, S. (2017). An evaluation of thesis quality on the enhance of elementary students' reative thinking. *Veridian E-Journal*, 10(2), 160-175.

- [13] Srinathiyawasin, T., Leelakitpaisarn, Y., Sriyothin, S., Tangjui, W., & Chuanchom, J. (2024). Pattern of the potential tourist demand for local homestay services in Ayuthaya tourist sites sustainably under ASEAN homestay standards. *Journal of Arts Management*, 8(2), 63-87.
- [14] Chaiwut, C. (2011). *Attitudes and satisfaction of tourists towards homestay services, Thongphaphoon district, Kanchanaburi province*. Master thesis, Chiang Mai University.
- [15] Meksuwan, A., Wongvirach, K., & Totharat, N. (2020). Guidelines for the development of homestay capability of cultural creative tourism through the participation of communities in Lampang province. *School of Administrative Studies Academic Journal*, 3(2), 106-122.
- [16] Taweepon. R. (2015). The meaning and pattern of corporate social responsibility activities of the hotels at Hua Hin, Prachuap Khiri Khan. *Burapha Journal of Business Management*, 4(1), 24-37.